

III. CASE ȘI STRĂZI ALE CAPITALEI

SCURT ISTORIC AL CĂII DOROBANȚILOR

Petruța Burlacu
Cătălina Ștefăniță

Calea Dorbanților sau Ulița Herăstrăului, cum s-a numit la începuturile ei, nu este o stradă cu un trecut istoric foarte îndepărtat cum este cazul vechilor ulițe ale capitalei (Ulița Mare, Ulița Domnească, Podul Mogoșoaiei etc.) Denumirea de Ulița Herăstrău este atestată documentar la începutul sec. al XIX-lea (1834).

Numele ei provine ca și în cazul altor străzi (Podul Mogoșoaiei, Ulița Târgoviștei, Podul Târgului de Afară) de la direcția înspre care se îndrepta strada, ulița legând Bucureștiul de Herăstrău.

Herăstrăul devine din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea un loc de retragere și odihnă tot mai mult căutat de bucureșteni. Alexandru Ipsilanti, în prima sa domnie în Țara Românească, construiește un chioșc la Herăstrău, pe marginea bălții cu același nume, unde-i plăcea soției sale, doamna Ecaterina, să se retragă. Tot aici, în timpul războiului ruso-turc, Visarion, egumenul mănăstirii Cotroceni construiește odăi de locuit pe ostrovul Colentinei, „*ce-i zice Ferăstrău*”, pentru a avea liniște, deoarece trupele rusești ocupaseră mănăstirea. La începutul secolului al XIX-lea, Herăstrăul devenise loc de plimbare favorit al bucureștenilor².

Din deceniul doi al secolului al XIX-lea, Câmpia de la Herăstrău este aleasă și ca loc permanent de instrucție pentru noile unități ale armatei române – dorobanți, accentuându-se și mai mult importanța zonei.

De-a lungul vremii, strada a cunoscut, cum era și firesc, o serie de modificări ca întindere, denumire precum și ca structură edilitar-urbanistică, integrându-se de fapt în procesul de dezvoltare al orașului însuși.

Din analiza planurilor și ghidurilor de referință cu privire la București se poate stabili evoluția Herăstrăului de-a lungul timpului. La începutul secolului al XIX-lea, Ulița Herăstrăului începea de la Podul Mogoșoaiei (Calea Victoriei) în deplul Bisericii Albe a Sfântului Ilie – traseul continua înspre nord-est, până la intersecția cu străzile Dionisie (str. Dionisie Lupu) și Armașului (str. Ț. Grigorescu), se îndrepta spre nord,

¹ Irina Stănculescu, *Apariția și evoluția denumirilor de străzi din București, în Materiale de istorie și muzeografie, vol. XIV.*

² Nicolae Ghicean *Sate din secolele XV-XIX pe teritoriul orașului București. Clanțu, Cârstești, Herăstrău și Băneasa, în Materiale de istorie și muzeografie, vol. XV, Ed. Museion, Buc. 1992.*

traversa străzile Romană (str. M. Eminescu) și Precupeții Noi (str. G-ral Broșteanu) și se oprea în dreptul Șoselei Bonaparte (b-dul Iancu de Hunedoara) continuată spre est cu șoseaua Ștefan cel Mare, în locul unde se întâlneau drumurile la Băneasa, la Floreasca și la Colentina. Aici se afla Bariera Herăstrău, loc de intrare și ieșire din oraș, dincolo de care, așa cum se stabilea prin Regulamentul Organic, nu era permis a se face nici o zidire sau clădire încercându-se a se opri dezvoltarea necontrolată și haotică a orașului.

Pe traseul ei, Ulița Herăstrăului străbătea mahalale: Popa Dârvaș (Biserica Albă), Pitar Moșu, Precupeții Vechi, Sf. Visarion și Precupeții Noi, fiind din punct de vedere administrativ cuprinsă pe întreaga ei lungime în culoarea (boiaua) de Galben.

Pentru această perioadă de început, se poate spune că nu era foarte populată; o sugestivă descriere ne oferă Frederic Dame, care nota în lucrarea sa „*Bucarest en 1906*”: „*Toate cartierele cuprinse în careul format de Calea Dorobanților și strada Romană, Podul Târgului de Afară și Șoseaua Colentina erau puțin populate, îndeosebi cele situate la dreapta și la stânga străzii Polono, unde nu se vedeau decât grădini și terenuri virane*”.

Dintre personalitățile care au locuit pe Ulița Herăstrăului, în timpul de început al ei, a fost I.H. Rădulescu, ai cărui părinți și-au cumpărat casa pe Ulița Herăstrăului; locuința avea o curte mare și se afla pe partea stângă a uliței iar la jumătatea secolului trecut se găsea în proprietatea părinților profesorului Alexandru Tzigara Samurcaș și mai apoi în stăpânirea lui Alexandru Lahovari⁶. Tot pe Ulița Herăstrăului la nr. 59 își construiește casă, în 1866, patronul fabricii de cărămizi Tonolla.

Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Ulița Herăstrăului primește un nume nou, acela de Calea Dorobanților, când în urma hotărârii luate în ședința Consiliului Comunal din 20 septembrie 1878, până la data de 8 octombrie 1878, când armata română avea să intre în București, vor fi schimbate denumirile „*a cătorva strade pe unde va trece oștirea triumfătoare...*”. Aceste prime străzi aveau să primească „*numirea localităților unde oștirea română a fost victorioasă în rasbelul din urmă cu turcii; cum și numiri ale corpurilor oștirii...*”, astfel Calea Mogoșoaiei devine Calea Victoriei, Strada Târgoviștei devine Calea Griviței, Calea Vergului devine Calea Călărașilor iar Strada Herăstrău devine Calea Dorobanților⁷.

Schimbarea numelui străzii nu reprezintă însă singura modificare a acesteia. Planul de aliniere, examinat de Comisiunea permanentă de alinieri în ședința din 29 august 1889 și aprobat de Consiliul Comunal al Primăriei în anul 1909, prevede o lărgire a străzilor Al. Lahovari și Calea Dorobanți, pe traseul str. Romană – șos. Ștefan cel Mare; lărgirea era de la 18–20 m la 24 m, înlocuind puțin cotiturile și racordând mai bine legătura străzii Al. Lahovari cu str. Romană și noul bulevard (bd. Dacia). Scopul acestei alinieri era de a se realiza o mai bună circulație de-a lungul Căii Dorobanților, arteră radială importantă aflată în continuarea Șos. Herăstrău, care deservea cartierele mărginașe din nordul capitalei și descărca Șos. Kiseleff și Șos. Jianu atrăgând în interiorul orașului un trafic destul de important⁸.

³ George Potra, *Din Bucureștii de ieri, vol. II, p. 343*. Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc. 1990.

⁴ M.M.B. *Planul orașului București-Borroczyn, 1846–1852, pl.*

⁵ Petre Dache, *Aspecte din reconstrucția orașului București, în Materiale de istorie și muzeografie, vol. II, p. 19, 1963.*

⁶ George Potra, *op. cit., p. 344.*

⁷ *Monitorul Comunal al Primăriei București, an III, nr. 38, apud Irina Stănculescu, op. cit.*

⁸ Arh. St. Buc., P.M.B. Tehnic – dos. 159/1889, *Plan de aliniere Calea Dorobanți*

În planul de aliniere din anul 1889, apar următoarele modificări:

– pe segmentul Căii Dorobanți cuprins între străzile Corabia și Primăverii se fac alinieri cu retragere spre proprietate la nr. 8, 10 și 12 unde figurează ca proprietari moștenitorii Gh. Adrian și Ecaterina Deșliu;

– la intersecția Căii Dorobanți cu strada Poșta Veche remarcăm o translatare dreapta a străzii unde se vor taie proprietățile de la nr. 16–26 (proprietatea Cariadgi) până la strada Dreaptă unde se va crea o nouă deschidere pe proprietățile particulare ce au fost expropriate de la nr. 33–47;

– în continuare Calea Dorobanți urcă spre viitoarea piață Lahovari unde, pentru crearea acesteia, s-au executat modificări de aliniere pe proprietățile de la nr. 50 (prop. Mărgăritescu), la nr. 53 (proprietar Maria Manascovici, nr. 55 (proprietar G-ral Candiano Popescu) și la nr. 57 (proprietatea moștenitorilor lui Niță Rosnoveanu);

– o modificare importantă propusă a fost tăierea colțului din dreapta al intersecției Căii Dorobanți cu str. Romană, deschizându-se o nouă stradă care se termina la intersecția cu strada Polonă (mai târziu se a numi bd. Dacia);

– până la intersecția cu Șoseaua Ștefan cel Mare sunt prevăzute modificări pentru lărgirea străzii până la 24 m, de la nr. 120–146 dreapta și nr. 123–141 stânga.

Lucrările de aliniere prevedeau opt aliniamente pe o lungime totală de 1 450.27 m și pe o suprafață totală de 23 930.48 mp (parte cărușabilă și trotuar)⁹.

În aceeași perioadă de sfârșit a secolului al XIX-lea, odată cu extinderea spre nord a orașului, Calea Dorobanți se prelungește dincolo de Bariera Herăstrău până în dreptul străzii Floreasca, de unde începe Calea Herăstrăului. Se constată acum o creștere a gradului de locuire iar printre proprietari figurează nume din familii de prestigiu. Pornind din Calea Victoriei, lângă Biserica Albă, la nr. 7 se afla casa lui Alexandru Lahovari, renumit orator, Ministru al Afacerilor Străine, Ministru de Justiție în guvernul conservator. Ceva mai sus la nr. 20–24 se aflau casele lui Cariadgi, fost primar al Bucureștilor (casă dăruită în deceniul trei al secolului XX). Pe aceeași stradă la nr. 14 se afla proprietatea Aristiței Fălcoianu iar la nr. 32 cea a Mariei Samurçaș Știrbei; mai sus la nr. 71 era casa lui Nicolae Fleva iar la nr. 97 cea a lui Jean Lahovari¹⁰.

Este important de menționat pentru această perioadă aspectul arhitectural al zonei. Îndeosebi după anul 1880 se construiesc case-vilă, după proiecte semnate de arhitecți apreciați din epocă, precum Albert Galleron, Paul Gottereau, Băicoianu, Louis Blanc, Paul Petric¹¹.

Se remarcă prin valoarea lor arhitecturală casele Ion Lahovari din Calea Dorobanți nr. 39, construită în anul 1889 după proiectul arhitectului francez Louis Blanc, în stil neorenasștere franceză; casa omului politic conservator P.P. Carp, construcție anterioară anului 1896, realizată în stil academic sobru; casa istoricului și slavistului Ion Bogdan, construită în jurul anului 1900, decorată cu elemente art nouveau¹².

Din planul cadastral al orașului București, elaborat de Institutul geografic al armatei în anul 1911, Calea Dorobanți devine strada Alexandru Lahovari pe segmentul cuprins între Calea Victoriei și intersecția cu străzile Dionisie și Armașului iar piațeta formată în intersecție primește numele aceluiași om politic; în centrul piațetei, la începutul

⁹ *Ibidem*, f.5.

¹⁰ M.M.B. *Plan cadastral al orașului București*, ed. Institutul geografic al armatei, 1895–1899, pl.

¹¹ Cezara Mucenic, *Casa Slătineanu din Calea Dorobanți nr. 60*, m.s., p. 5.

¹² *Ibidem*, p. 5–6.

secolului XX, se va amplasa statuia lui Al. Lahovari, opera sculptorului francez Antonin Mercier. Referitor la realizarea și amplasarea statuii lui Alexandru Lahovari, Consiliul Comunal al Primăriei Comunei București ia decizia în ședința din 30 mai 1900 să se asocieze cu suma de 25.000 lei pentru ridicarea monumentului. Această sumă se adaugă la aceea strânsă prin subscripție publică de către Comitetul pentru ridicarea statuii, din care făceau parte Nicolaie Filipescu, Ion C. Grădișteanu, Tache Ionescu, Al. Catargiu; cel care a sugerat ca loc de amplasament Piața Lahovari a fost sculptorul Mercier. Inițial Primăria a aprobat ca loc pentru amplasare Piața Romană, însă în cele din urmă s-a hotărât ca statuia să fie amplasată la intersecția Căii Dorobanți cu strada Dionisie la următoarele cote: 28.5 m lungime de proprietatea G-ral Candiano Popescu; 27.60 m de colțul estic al proprietății Mărgăritescu și 21.50 m din colțul vestic al aceleiași proprietăți. Într-o scrisoare a Comitetului pentru ridicarea monumentului lui Alexandru Lahovari către Primărie, datată 12 iunie 1901, se anunță ca dezvelirea statuii să aibă loc pe data de 17 iunie 1901, la ora 10000 dimineața¹⁴.

Printre casele ce trebuie menționate se numără casa Assan ce a aparținut lui Gh. Assan, fiul fabricantului cu același nume, care a introdus în București prima moară cu aburi. Casa Assan, subsol și parter înalt, cu grădină întinsă și porți monumentale, a fost construită în anul 1904, după planurile arhitectului Ioan D. Berindei, în stil academic francez. În stânga statuii lui Alexandru Lahovari, la nr. 52, într-o grădină mare, era casa cu parte și etaj a doctorului Cantacuzino iar la nr. 54 se afla casa familiei Catargi¹⁵.

După primul război mondial au loc o serie de noi modificări consemnate în planurile și ghidurile Bucureștilor din această perioadă (*Planul și ghidul Bucureștilor*, maior C. Pânteă, 1923; *București, ghid oficial*, 1934; *Planul Municipiului București*, 1938; *Ghidul Unirea*, 1941; *Planul Municipiului București*, 1943).

În anul 1923, Calea Dorobanți se desfășura de la Piața Alexandru Lahovari până la Șoseaua Bonaparte iar de aici și până la Piața Confederației Balcanice va primi un alt nume, acela de Prelungirea Dorobanți, continuându-se până la Șoseaua Kiseleff sub numele de Calea Herăstrăului.

În anul 1934, Calea Dorobanților poartă același nume pe întreg traseul ei (P-ța Alex. Lahovari – Șoseaua Kiseleff), ca în 1938 să apară noi schimbări de denumire pe unele segmente ale străzii: de la P-ța Alex. Lahovari și până la Șoseaua Bonaparte, Calea Dorobanți primește numele de str. Regele Alexandru I; pe porțiunea Șoseaua Bonaparte – P-ța Confederației Balcanice apare cu vechea denumire de Calea Dorobanți iar de la P-ța Aviatorilor până la Piața Arcului de Triumf figurează cu numele de strada Mareșal Prezan.

În anul 1941 se revine, pe porțiunea dintre P-ța Lahovari – Șoseaua Bonaparte, la vechea denumire de Calea Dorobanți; alte schimbări de nume nu se înregistrează.

În condițiile schimbărilor politice din acea vreme, unele străzi din capitală vor primi numele unor oameni politici și localități germane: în *Planul Municipiului București* din 1943, P-ța Confederației Balcanice apare cu numele de P-ța Berlin, P-ța Jianu devine P-ța Adolf Hitler ș.a.

În afara acestor modificări de nume ale străzilor, au loc schimbări și la nivel edilitar-urbanistic. Apare în această perioadă P-ța Confederației Balcanice (P-ța Dorobanți)

¹³ Arh. St. Buc., P.M.B. Secretariat, dos. 32/1900, f. 13

¹⁴ *Ibidem*, f. 15.

¹⁵ Cezara Mucenic, *op. cit.*, p.

care ia ființă pentru a acoperi nevoile cartierelor noi apărute între Șoseaua Kiseleff și Calea Floreasca¹⁶. În această piață a fost amplasată, după mai multe mutări, statuia „Lupoanca Romei”, copia vestitei sculpturi etrusce primită în dar din partea municipalității orașului Roma, la 1906¹⁷.

În deceniile trei, patru ale secolului XX transformări mai importante se înregistrează în porțiunea dintre Șoseaua Ștefan cel Mare și Șoseaua Kiseleff.

În anul 1933, printre străzile propuse pentru pavare se număra și Prelungirea Dorobanților, cu 840 m asfalt carosabil și 500 m asfalt de trotuar.

Într-o știre din *Gazeta Municipală*, din 6 octombrie 1935, se scrie că se dă în întreprindere executarea lucrărilor de pavare cu piatră cioplită de granit, a Prelungirii Dorobanților și Șoselei Herăstrăului (Bulevardul Aviator Beller). În același an, și cum reiese din ședința Consiliului General al Primăriei, s-a aprobat și ulterior realizat parcelarea terenului proprietatea lui E. Pinard, teren situat în Calea Dorobanți, respectându-se alinierea stabilită pentru piață, de 80 m rază de la intersecția Căii Dorobanți cu Bulevardul Aviator Beller.

O altă caracteristică a zonei în această perioadă o constituie faptul că pe lângă locuințele particulare apar acum și o serie de zone comerciale precum și anumite instituții și fabrici. Sunt de menționat aici: Azilul Slătineanu (Calea Dorobanți nr. 60), Legația Serbiei (Calea Dorobanți nr. 44), Consulatul Turciei (Calea Dorobanți nr. 72), Restaurantul Dragoș Gheorghe (Calea Dorobanți nr. 150), cărciuma Roata Lumii (Calea Dorobanți nr. 101) și cărciuma Visarion (Calea Dorobanți nr. 63). În Prelungirea Dorobanților se găseau următoarele fabrici: Fabrica de Acumulatori Tudor; Fabrica de Căramidă Cerchez; Fabrica de spirt Popovici.

În ceea ce privește programul de locuințe, apare acum, pe lângă casa unifamilială, blocul cu multiple apartamente.

Strada cunoaște în decursul timpului unele modificări, care-i vor schimba în mod esențial aspectul pe unele segmente importante, unele case vechi vor dispărea pe locul se ridica noi edificii. Astfel că toate construcțiile de la casa Assan până în strada Romană (azi strada Mihai Eminescu) nu mai există astăzi, ele fiind demolate, pentru a se ridica în locul lor edificiul hotelului Dorobanți. De la strada Mihai Eminescu spre Șoseaua Ștefan cel Mare, pe locul vechii case în care a locuit Alexandru Macedonski și a funcționat și Cenaclul literar, se înalță astăzi sediul clădirii noi al Academiei de Științe Economice. Peste drum de casa lui Alexandru Lahovari, pe terenul unde se găsea o casă boierească, transformată în liceu particular, s-a ridicat policlinica Spitalului Al. Sahia. Dincolo de intersecția cu Șoseaua Ștefan cel Mare, artera și-a schimbat complet aspectul, prin ridicarea, în perioada 1974–1976, a blocurilor de locuințe cu peste opt etaje, neutre și lipsite de orice valoare arhitecturală.

Din Piața Dorobanți, artera se arcuiește spre sud străbătând un cartier de vile elegante dominate de clădirea Televiziunii din Calea Dorobanți nr. 191, care a funcționat mai mult de un deceniu în primul sediu din strada Moliere nr. 2 iar din anul 1968

¹⁶ C-tin C. Giurescu, *Istoria Bucureștiului*, p. 382, Ed. pentru Literatură și Artă, 1996, p. 382.

¹⁷ Dan Berindei, Sebastian Bonifaciu, *Ghid turistic – București*, p. 90, Ed. Sport-Turism, Buc. 1978.

¹⁸ Arh. St. Buc., *P.M.B. Secretariat*, vol. II, dos. 1/1937.

¹⁹ *Ibidem*, f. 102.

²⁰ Cezara Mucenic, *op. cit.*

²¹ George Potra, *op. cit.*, p. 345.

²² Dan Berindei, Sebastian Bonifaciu, *op. cit.*, p. 49, Buc. 1974.

primește un nou sediu pe Calea Dorobanților, constând dintr-un ansamblu de trei clădiri. Întregul complex, realizat după planurile arhitecților T. Ricii, T. Iacoban și M. Căciulă, acoperă o suprafață de 60.000 mp.

Cu toate modificările care l-au schimbat înfățișarea, Calea Dorobanți mai păstrează, îndeosebi pe porțiunea de la Piața Alexandru Lahovari, Iancu de Hunedoara edificiile ce poartă cu ele atât trecutul istoric cât și o importantă valoare arhitecturală. Astăzi, în Piața Lahovari la nr. 9 se află casa Assan iar mai sus, pe Calea Dorobanți la nr. 36–40 există „Blocul Zodiac”, realizat după planurile arhitectului Radu Dudescu, în perioada interbelică. Clădiri importante păstrate, pot fi menționate: casa P.P. Carp, azi sediul Ambasadei Turciei, casa C. Xenii, casa Dr. Cantacuzino.

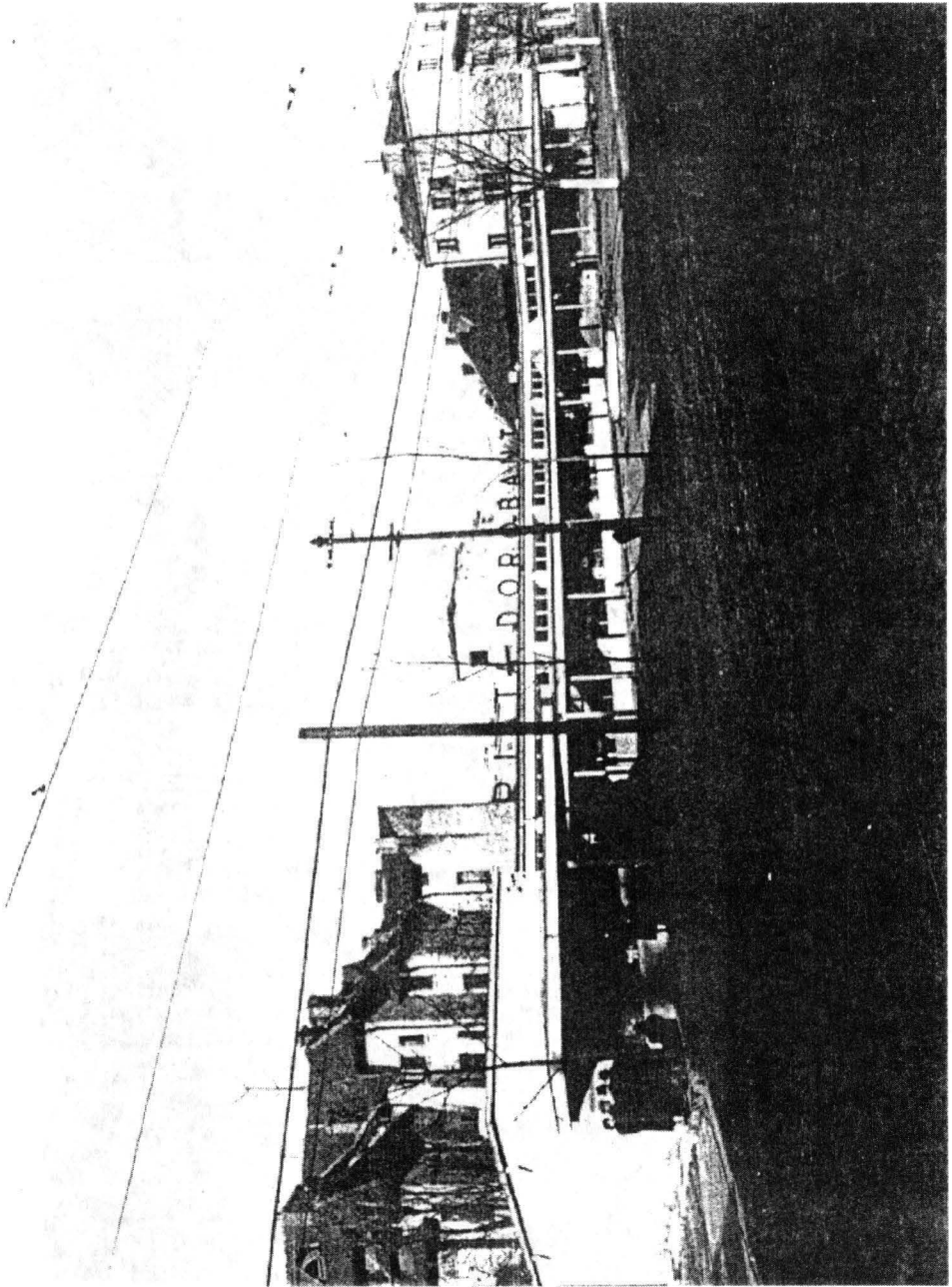
SUMMARY

Brief History of the Calea Dorobanților Street

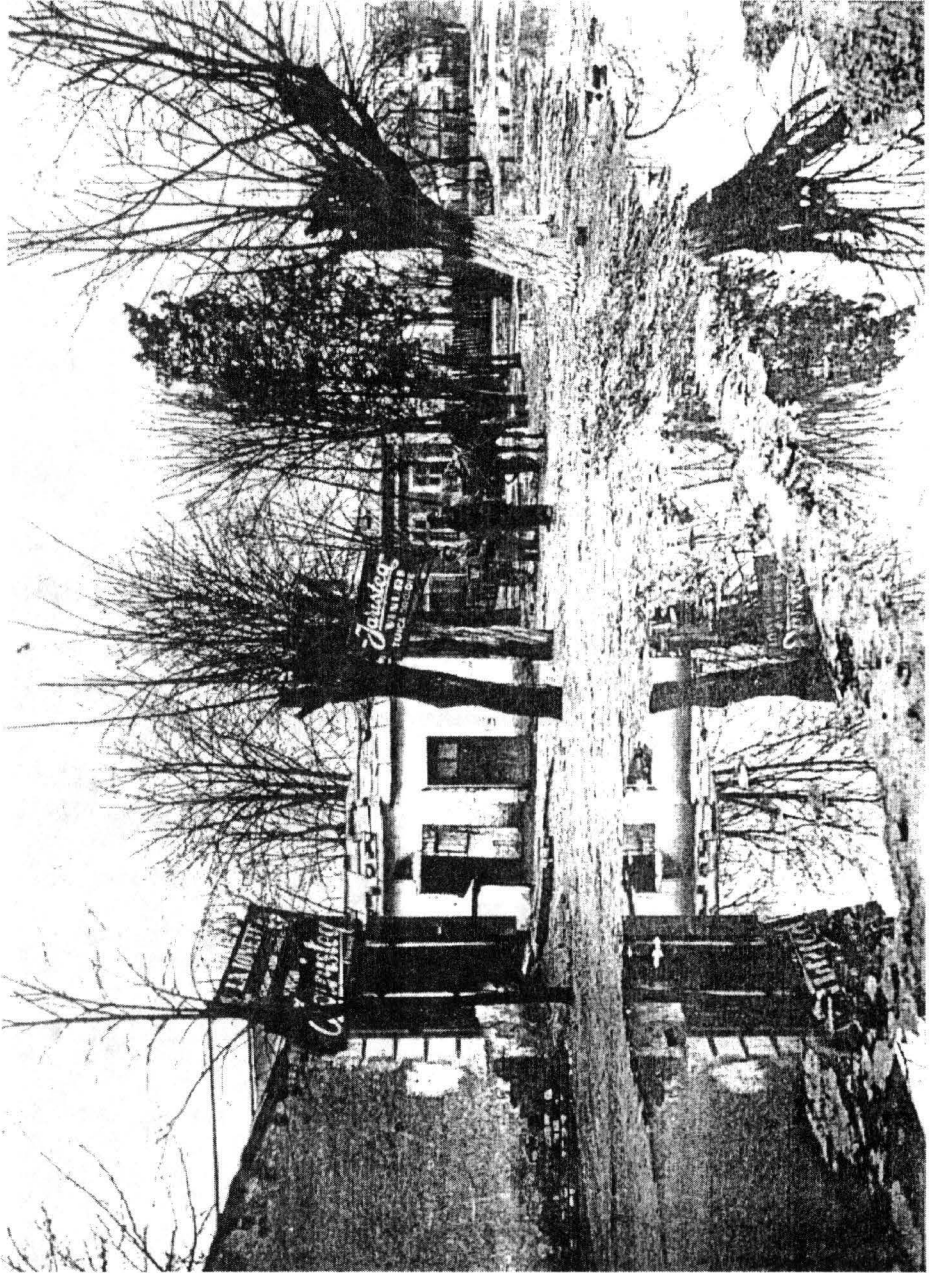
Calca Dorobanților was first called Ulița Herăstrăului, and was first attested by documents in 1834. Its first name came from its direction – the Herăstrău having become, by the second half of the 19th century, a place of recreation.

In time, the street has known a series of modifications in line, denomination, urbanistic structure.

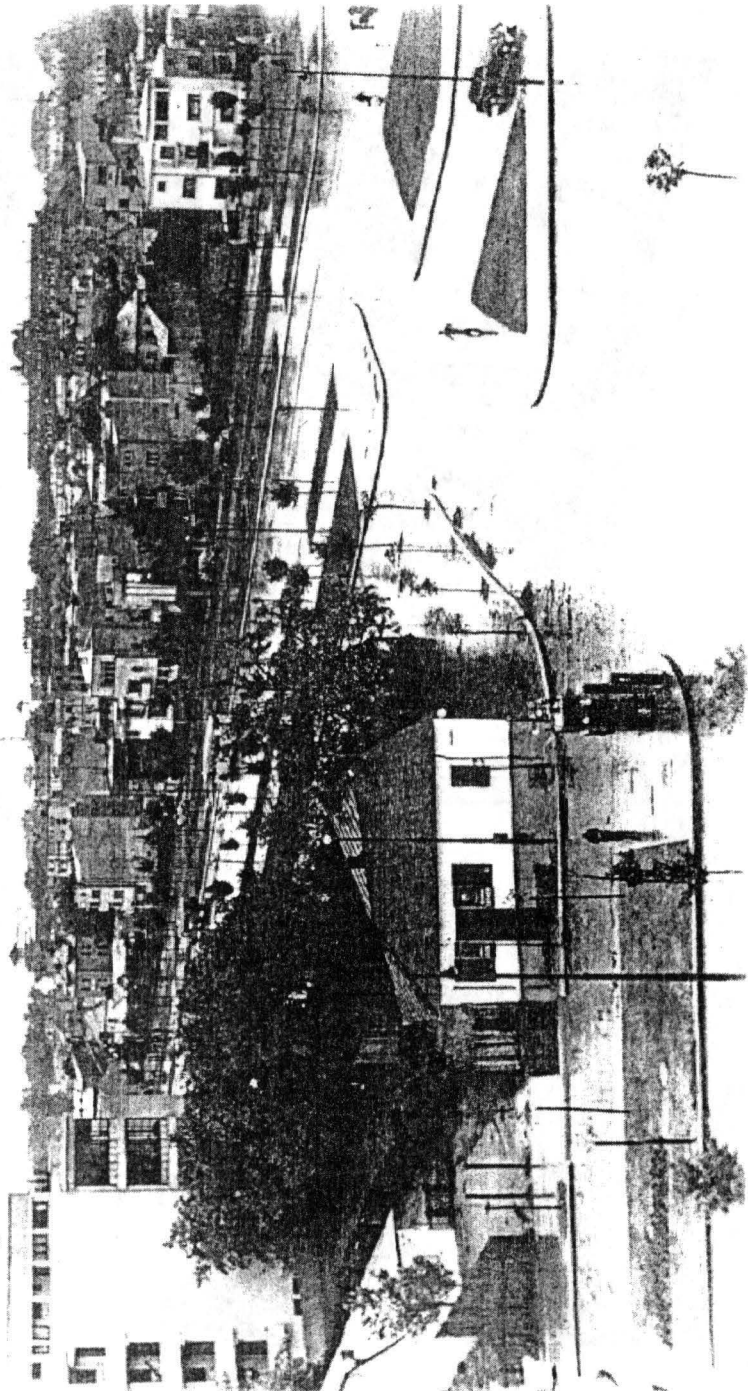
In spite of all changes, the Calca Dorobanți still preserves buildings with a special historical and architectural value.

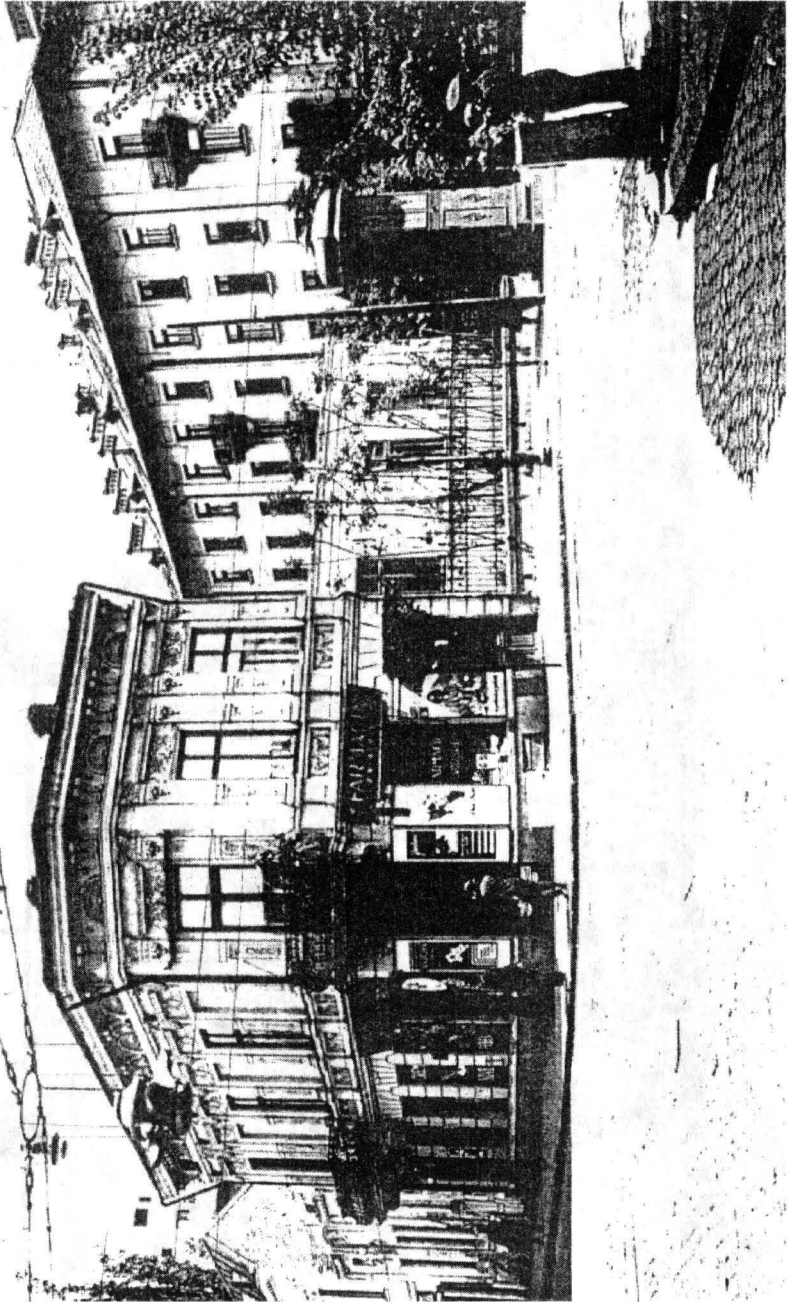
Piața Dorobanți

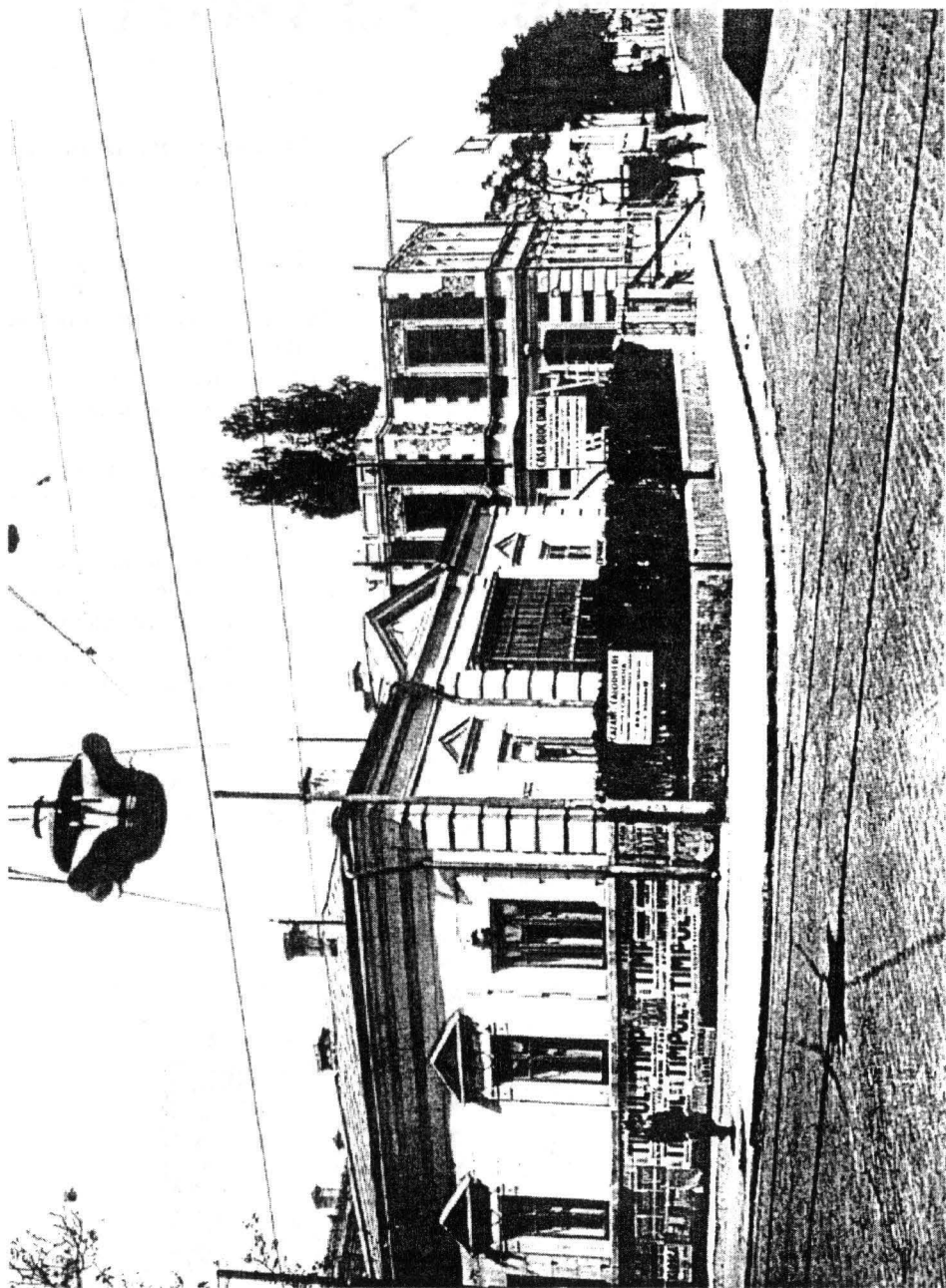
Șoscaua Herăstrău

Șoseaua Jianu colț cu C. Dorobanți

Prop. Dr. Drăccanu in str. Romană, colț cu str. Regele Alexandru al Iugoslaviei, nr. d 1937

Prop. Dr. Inginer Caprile, str. Romană colț cu B-dul Regele Alexandru I